

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ УРАХУВАННЯ ПОТРЕБ ВІДОМЧОЇ ОСВИТИ В СТРАТЕГІЇ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ON THE EXPEDIENCY OF TAKING INTO ACCOUNT THE NEEDS OF DEPARTMENTAL EDUCATION IN THE PUBLIC SAFETY AND CIVIL DEFENSE STRATEGY

Джафарова О.В., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування
Харківський національний університет внутрішніх справ

Шатрава С.О., д.ю.н., професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування
Харківський національний університет внутрішніх справ

Денищук Д.Є., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківський національний університет внутрішніх справ

Погорілець О.В., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківський національний університет внутрішніх справ

В науковій статті звертається увага, що правове регулювання питань громадської безпеки та цивільного захисту здійснюється відповідно до актів національного законодавства України та скеровується відповідними документами довгострокового, середньострокового та короткострокового планування. У зв'язку з чим, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту має на меті визначення шляхів та напрямів забезпечення належного рівня захисту населення України від широкого кола криміногенних загроз і надзвичайних ситуацій різного (в тому числі природного, техногенного, інформаційного, гібридного та іншого) походження, їх профілактиці, запобіганню і нейтралізації, а також ліквідації та мінімізації їх негативного впливу на громадян й суспільство.

В межах наукової статті виокремлено основні напрямки, які повинні бути відображені та реалізовані у Стратегії, оскільки мають визначальне значення для належної роботи органів системи Міністерства внутрішніх справ України в тривалій перспективі та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України, що у свою чергу є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період.

Наголошено, що від реалізації виокремлених напрямків, які повинні бути відображені у Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту залежить реалізація державної політики щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави від загроз у вказаних сферах суспільних відносин, а також відповідний рівень діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання щодо підготовки особового складу для сил безпеки та оборони.

Ключові слова: МВС України, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України, сили безпеки й оборони, громадська безпека, цивільний захист.

The scientific article draws attention to the fact that the legal regulation of public safety and civil protection is carried out in accordance with the acts of the national legislation of Ukraine and is guided by the relevant documents of long-term, medium-term and short-term planning. In this regard, the Strategy of Public Security and Civil Defense aims to determine the ways and directions of ensuring the appropriate level of protection of the population of Ukraine from a wide range of criminogenic threats and emergency situations of various (including natural, man-made, informational, hybrid and other) origins, their prevention, prevention and neutralization, as well as elimination and minimization of their negative impact on citizens and society. Within the framework of the scientific article, the main areas that should be reflected and implemented in the Strategy are highlighted, as they are of decisive importance for the proper work of the system bodies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the long term and higher education institutions with specific training conditions that belong to the sphere of management of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which, in turn, are critically important for the functioning of the economy and ensuring the livelihood of the population in a special period. It was emphasized that the implementation of the state policy on the protection of human and citizen rights and freedoms, the interests of society and the state from threats in the specified spheres of social relations, as well as the corresponding level of activity of institutions, depends on the implementation of the selected directions, which should be reflected in the Public Safety and Civil Defense Strategy of higher education with specific training conditions for the training of personnel for the security and defense forces.

Key words: Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Strategy of public security and civil protection, institutions of higher education with specific conditions of study belonging to the sphere of administration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, security and defense forces, public safety, civil protection.

Вступ. Констатуючи факт тривалої зовнішньої російської агресії, яка призводить до порушення діяльності інститутів суспільства і створює умови для посилення безпекових ризиків, Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту (Стратегія) має на меті визначення шляхів та напрямів забезпечення належного рівня захисту населення України від широкого кола криміногенних загроз і надзвичайних ситуацій різного (в тому числі природного, техногенного, інформаційного, гібридного та іншого) походження, їх профілактиці, запобіганню і нейтралізації, а також ліквідації та мінімізації їх негативного впливу на громадян й суспільство.

Правове регулювання питань громадської безпеки та цивільного захисту здійснюється відповідно до актів національного законодавства України та скеровується відповідними документами довгострокового, середньострокового та короткострокового планування.

Низку, пов'язаних із вище викладеним вад мають також й інформаційні матеріали, які мають значення для опрацювання досліджуваного питання. Такі, як:

– проєкт Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України від 29.06.2021 року [1] (розроблений Міністерством внутрішніх справ України) був сформований ще до початку повномасштабної військової агресії. Однією

з основних проблем, якій він мав протидіяти, на той час була загроза пандемії COVID-19. А сам проєкт не був затверджений, отже не мав успіху;

– проєкт Стратегії забезпечення безпекового середовища в Україні, (розроблений Державним науково-дослідним інститутом Міністерства внутрішніх справ України) оперує поняттям «безпекове середовище», яке немає визначення закріпленого на рівні Закону. Отже, проєкт є суто ініціативним;

– примірна структура для складання Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту (представлена – ДСПСІ МВС) вочевидь спирається на результати проведеного на виконання Указу № 883 [2] огляду громадської безпеки та цивільного захисту (далі – Огляд). Проте, «примірна структура» не дає вичерпних відомостей про самі результати Огляду (але ж саме вони мають бути основою для формування Стратегії).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основою для аналізу питань, пов'язаних з розробкою та впровадженням Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту, як відповідного адміністративно-правового інструменту спрямованого на забезпечення національної безпеки в нашій країні стали роботи вчених-адміністративістів, а саме: В. Б. Авер'янова, В. М. Бевзенка, А. В. Бригінець, О. Ю. Дрозда, Д. В. Журавльова, Р. А. Каложного, І. Б. Коліушка, Т. О. Коломоєць, Р. О. Куйбіди, А. А. Манжули, Р. С. Мельника, С. О. Мосьондза, І. В. Патерило, Є. Ю. Соболя, В. О. Хоменко, А. М. Школика та ін. Праці зазначених вчених стали добрим науковим доробком при формуванні авторських позицій щодо визначення окремих напрямків, які повинні бути відображені у Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту та її складові.

Мета наукової статті полягає у формуванні наукових пропозицій щодо розробки Стратегії, яка відбувається за важкопрогнозованих умов розвитку суспільної ситуації в державі та має урахування потреб відомчої освіти в зазначеній Стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. За окреслених нами умов формування Стратегії (як документа довгострокового планування) має спрямовуватись не лише на вирішення важливих проблем сьогодення, але й враховувати забезпечення ключових питань, які мають визначальне значення для належної роботи органів системи Міністерства внутрішніх справ України в тривалій перспективі та закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України, що у свою чергу є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період [3]. Одною з таких проблем є, наприклад, розвиток та підтримання високого рівня відомчої освіти, що має забезпечуватись незалежно від впливу будь-яких негативних факторів.

У зв'язку з чим постає необхідним виокремити основні напрямки, які повинні бути відображені у Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту та її складові.

Пріоритети національних інтересів у сферах громадської безпеки та цивільного захисту.

– Сприяння соціальній стабільності в суспільстві шляхом забезпечення належного рівня громадського порядку і безпеки в Україні, в тому числі на деокупованих територіях та в регіонах, які звільняються від присутності військ загарбника.

– Удосконалення національних механізмів забезпечення громадської безпеки та цивільного захисту з метою усунення (в межах своєї компетенції) будь-яких реальних або формальних перешкод для інтеграції України в євроатлантичний та європейський безпековий простір.

– Опанування відповідними органами системи Міністерства внутрішніх справ України потужностей та прогресивних підходів необхідних для боротьби із втраченою або суттєвим зниженням придатності територій України для

їх використання (заподіяного внаслідок, наприклад: мінування, забруднення, пожеж, затоплення, екологічних та кліматичних змін, чи іншого негативного впливу).

– Розвиток органів, які входять до системи Міністерства внутрішніх справ України (в частині їх матеріально-технічного оснащення, адекватної структурної побудови й належного кадрового забезпечення, вироблення прогресивних методологічних підходів у роботі), спрямований на опанування новітніх безпекових напрямів. Наприклад: вирішення проблем забезпечення громадської безпеки та цивільного захисту в контексті розбудови системи стійкості критичної інфраструктури, а також формування основ зміцнення безпекового середовища в Україні.

– Підвищення якості комунікацій та координації з питань забезпечення громадської безпеки і цивільного захисту на міжвідомчому й міжсекторальному рівнях, а також при взаємодії з органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства, приватного сектору, волонтерськими рухами.

Поточні й прогнозовані загрози, тенденції і проблеми в сферах громадської безпеки та цивільного захисту.

– Цілеспрямоване руйнування країною агресором енергетичної інфраструктури України, житлового фонду та адміністративних і державних споруд. Свідоме викликання техногенних катастроф, порушення логістичних ланцюжків забезпечення людей товарами першої необхідності, а також забезпечення пересування і транспортних потоків.

– Відсутність достатньої кількості бомбосховищ й захисних споруд (особливо в системі закладів освіти всіх рівнів) у поєднанні із низьким рівнем навичок належного реагування людей на відповідні загрози, а також можливості владних структур щодо вчасного попередження про них.

– Недостатня укомплектованість відповідальних органів сучасними матеріально технічними засобами для протистояння новим типовим загрозам громадської безпеки та цивільного захисту (наприклад, щодо розмінування тощо).

– Значне руйнування матеріально-технічної бази для функціонування структур громадської безпеки та цивільного захисту на деокупованих територіях та відсутність підготовлених кадрів для цих структур.

– Зміна профілю (розподілу) типових злочинів і правопорушень, яка викликає надмірне навантаження на підрозділи, що відповідальні за боротьбу з ними.

– Підвищені імміграційні та еміграційні ризики.

– Зростання суспільної напруги у поєднанні із гібридними та інформаційними нападами країни агресора тощо.

Напрями та завдання щодо вдосконалення діяльності сил громадської безпеки і цивільного захисту.

– Матеріально технічне переоснащення і комплектування сил громадської безпеки і цивільного захисту. Реструктуризація та формування нових необхідних підрозділів, вдосконалення їх освітнього, методичного та кадрового забезпечення.

– Підвищення рівня інформаційної безпеки. Налагодження більш тісної взаємодії сил громадської безпеки і цивільного захисту із громадами та місцевим самоврядуванням на основі взаємної довіри та поваги.

– Впровадження комплексного підходу до забезпечення безпеки освітнього середовища, в тому числі шляхом запровадження нових процедур, вимог та стандартів.

– Забезпечення стабілізаційних та реінтеграційних заходів на деокупованих територіях.

Напрями реформування й розвитку сектору безпеки і оборони з урахуванням права на членство в ЄС.

Передбачають виконання вимоги ЄС щодо забезпечення відповідності національного законодавства в сфері боротьби з відмиванням грошей рекомендаціям Групи з розробки фінансових заходів (FATF) та прийняття загального (комплексного) стратегічного плану реформування правоохоронного сектору як частини безпекового середовища України. Враховуючи викладене, основним керівним доку-

ментом щодо означеного реформування на найближчі роки має стати «Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023.

Цілі та напрями державної політики у сферах громадської безпеки та цивільного захисту щодо освітнього забезпечення.

– Забезпечення місць розташування ЗВО спорудами та приміщеннями для належного захисту постійного та перемінного кадрового складу.

– Формування та підтримання у належному стані додаткових площадок розташування ЗВО у безпечних регіонах держави.

– Налагодження тісної взаємодії ЗВО із територіальними підрозділами органів системи МВС.

– Оновлення планів науково-дослідних робіт ЗВО виходячи із потреб та перспектив сьогодення.

– Бронювання наукового та науково-викладацького складу ЗВО щодо призову.

– Удосконалення дистанційних способів роботи ЗВО. Цифровізація освітніх та методичних матеріалів. Залучення наукового та науково-викладацького складу до діяльності у декількох ЗВО.

Враховуючи викладене, слід зробити **висновок**, що наразі домінуючою проблемою безумовно виступає продовження повномасштабної російської військової агресії в Україні. Проте, вектор подальших змін (погіршення, чи поліпшення умов), а також їх динаміка все ще залишаються неоднозначними.

Від реалізації виокремлених напрямків, які повинні бути відображенні у Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту залежить реалізація державної політики щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави від загроз у вказаних сферах суспільних відносин, а також відповідний рівень діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання щодо підготовки особового складу для сил безпеки та оборони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України від 29.06.2021 року : проект нормативно-правового акту. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/normativna-baza-mvs/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021>.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту» : Указ Президента України від 23.12.2022 № 883/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/883/2022>

3. Про визначення закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС України, критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період : наказ МВС України № 701 від 24.04.2023. Київ : МВС України, 2023. 2 с.